

Isa

Isa

Linda Markus

Gouda 2017

Copyright © 2017 Linda Markus

ISBN 9789402164121 / NUR 301

“Waarom bent U ons voor de
voeten komen lopen?”

Gebroeders Karamazov,
Dostojevski

Deel I

Yousouf

IN HET LAND VAN JUDEA, in de stad Bethlehem leefde eens een timmerman. Hij heette Yousouf. Hij maakte dingen van hout. Grote kisten, waar je dekens of serviesgoed in kon bewaren. Kleine kistjes, waar je ringen en armbanden een mooie plek in kon geven. Tafels en banken, kommen en lepels. Hij kon van alles maken. En hij kende alle soorten hout: Het harde cederhout, het taaie van de olijfwilg en het zachte van de pijnboom.

Hij kon aan de buitenkant van een boom precies zien of het hout van binnen goed was en hij wist hoe hij planken eruit moest halen. Van het taaie olijfwilghout maakte hij planken voor het deksel van een grote kist. Die boog hij krom, door ze nat te maken en er dan een gewicht aan te hangen. Elke dag werden ze een beetje krommer totdat ze de goede vorm hadden om het deksel naadloos te sluiten. Van het zachte pijnboomhout maakte hij zitbanken waar je zo lekker op kon uitrusten dat je geen kussens nodig had. Van de harde cederstammen maakte hij juwelenkistjes die hij nog mooier vond dan de edelstenen waarvoor ze bedoeld waren.

Elke dag werkte hij en elke avond liep hij door het bos om te kijken of het goed ging met de bomen. Naast zijn werkplaats groeide een vijgenboom. Als de vijgen rijp waren, riep hij de kinderen van de stad en hij schudde de stam heen en weer zodat er een zoete regen van boven kwam. Dan aten de kinderen

zoveel ze konden en wat ze niet opkonden gaven ze thuis aan hun moeders, die er jam van kookten.

En als de kinderen het vroegen, vertelde hij hun over de bomen, dat elke boom verschillend was, net zoals elk mensenkind. En dat elke boom een leven had, net zoals elk mensenkind. En dan legde hij zijn oor tegen de vijgenboom en luisterde en zei dan: 'de boom zegt dat hij verdrietig is.' En als een kind vroeg waarom, dan luisterde hij opnieuw en zei: 'Omdat je een knikker van je broertje hebt afgepakt'. Of: 'Omdat je je zusje aan haar vlechten hebt getrokken.' En dan maakten ze het weer goed, de kinderen, met elkaar. Want de boom wist alles.

Op een dag was Yousouf in zijn werkplaats bezig met het gladschuren van een grote kist. Het was zwaar werk en hij kreeg het er warm van. Hij zette een raam open en stak zijn hoofd erdoor om het te laten afkoelen in de wind. Toen zag hij iets bijzonders. Twee duiven vlogen over hem heen terwijl ze elk het uiteinde van een tak in hun snavel hielden. Samen droegen ze de tak, die voor één duif alleen te zwaar zou zijn geweest. Ze streken neer in de vijgenboom. Tussen de takken zag Yousouf een nest. Hij verplaatste zijn timmermanspotlood van zijn linker naar zijn rechteroor, glimlachte in zijn baard en zei tegen zichzelf: 'Het zijn Houtduiven. Duiven die vliegen met hout. Hout dat kan vliegen. Ja, dat is het, hout dat kan vliegen. Iets heel bijzonders.'

Die nacht kwam er een storm van over het meer. Yousouf had vergeten het raam dicht te doen, dat klapperde in de wind, maar hij sliep door. Hij droomde dat hij in een zeilboot lag te slapen. De vissers van wie de boot was waren bang voor de wind, bang dat de boot om zou slaan, maar hij sliep door. Toen blies de wind de zeilen bol en tilde het schip hoog boven de golven uit zodat ze veilig boven het water zweefden. En zo kwamen ze helemaal op de andere oever terecht. Toen hij wakker werd zei hij tegen zichzelf: 'Hout dat kan vliegen, ja,

dat is het. Hout dat kan vliegen, dat is iets heel bijzonders.'

Hij stond op en ging naar zijn werkplaats. Hij pakte het schuurpapier in zijn hand en wilde verder gaan waar hij gister gebleven was. Bij elke beweging die hij maakte over het hout, van achter naar voren en dan weer opnieuw, werd het gladder en glanzender. En bij elke beweging sprak Yousouf: 'Jij wordt prachtig. Dat is zeker. Maar dan sta je stil, heel lang stil, om prachtig te zijn. Vliegen, dat is wat anders. Dat is niet heel lang stilstaan, dat is kort en vluchtig, maar toch ook prachtig. Hoe doe je dat?'

Hij dacht er lang over na. Het idee liet hem niet meer los. Hout dat kan vliegen, zou dat niet iets zijn? Zou dat geen wonder zijn? Zou hij dat kunnen maken? Uiteindelijk zei hij: 'Om te vliegen heb je vleugels nodig. Ik zal een paar vleugels maken. Gewoon om te kijken of het kan.'

De man voor wie de kist werd gemaakt kwam langs om te kijken of zij al klaar was. Maar hij zag geen kist. Alleen een grote berg veren. Hij werd boos.

'Ik dacht dat wij een afspraak hadden', zei hij.

Maar Yousouf zei dat hij werkte aan iets anders, iets nieuws.

'Wat mag dat dan wel wezen?' vroeg de man.

'Iets dat kan vliegen.' zei Yousouf.

Toen vond de man hem een idioot en een oplichter bovendien. Het duurde niet lang of iedereen in de stad had ervan gehoord. De mensen waren het erover eens: Yousouf heeft zijn verstand verloren. En ze vonden dat iemand die niet werkt ook geen recht heeft op geld. Boos eisten ze dat Yousouf weer gewoon zou timmeren, en als hij dat weigerde, dat ze hem in de gevangenis zouden opsluiten.

Yousouf luisterde niet. Hij wist zeker dat hij door moest gaan met leren vliegen. Waarom wist hij niet. Het was belangrijk, was alles wat hij erover te zeggen had.

Elizabeth

IN HET LAND VAN GALILEA, ten noorden van Judea, in de stad Nazareth, leefde in diezelfde tijd een vrouw. Ze heette Elizabeth. Ze was getrouwd met een man, die Zakkarias heette. Hoewel hij niet buitengewoon getalenteerd was, was hij door hard werken en studeren erin geslaagd een baan in de synagoge te krijgen. Het was zijn taak om de zaak netjes te houden: de altaren schoon, de gordijnen sluitend, kortom alles wat nodig is voor een ordelijk verloop van de godsdienst. Elizabeth was best tevreden met haar echtgenoot. Maar nu ze ouder werden, speet het haar steeds meer dat ze geen kinderen hadden. Maand na maand hoopte ze, maar maand na maand werd ze teleurgesteld. Haar vijftigste verjaardag brak aan. Toen op die dag de maandelijksse bloeding uitbleef dacht ze: 'Het is zover. Ik ben nu een oude vrouw. Ik hoef niet meer te hopen. Er komt geen kindje meer.'

Juist die dag kwam Zakkarias opgewonden thuis. Hij was tot priester benoemd! Eindelijk erkenning voor zijn jarenlange toewijding en ijver. Hij kocht een lammetje om daar thuis een feestmaal van te maken. Maar toen hij thuiskwam en het dier aan zijn vrouw gaf, moest ze huilen. Zakkarias vroeg: 'Ben je niet blij voor mij dan?'

'Ach jawel, 'zei Elizabeth, 'dat is het niet. Het is alleen dat ik vandaag heb zitten denken dat we nu nooit meer een kindje zullen krijgen, nu we allebei vijftig zijn, en nu ik dat

lammetje zie, schiet het door me heen, hoeveel verdriet zijn moeder misschien heeft, als wij het opeten.'

Maar ze wilde zich niet aanstellen, dus zei ze: 'Laat me maar even. Ik zal het klaarmaken, en dan vieren we je benoeming.' En het lam werd gebraden en kreeg een mooi rustbed van uien en rapen.

Ze vierden feest tot laat in de nacht, alle burens kwamen hun felicitaties brengen en prezen de kookkunst van Elizabeth. Zakkarias zag haar glimlachend haar best doen om vrolijk te zijn en opeens wist hij hoeveel hij van haar hield. Toen ze 's avonds in bed lagen, nam hij haar in zijn armen en zei: 'Het spijt me, mijn lief, dat ik je geen kind heb kunnen geven.' Elizabeth trok zijn armen wat dichter om zich heen. 'Het is niet jouw schuld immers', zei ze, en zo sliepen ze in.

De volgende dag begon Zakkarias aan de nieuwe taak. Het werk viel hem zwaar. Hij had zijn leven lang uitgekeken naar deze positie, maar nu hij die had, vroeg hij zich af of hij wel zo geschikt was voor de rol. Voortdurend moest hij in gesprek met de andere priesters, die allemaal stuk voor stuk veel sneller spraken dan hij. Meestal kon hij ze slecht volgen en als hij al eens iets wilde toevoegen, dan was een andere, jongere man hem voor. Maar hij deed zijn best. Hij deed zo hard zijn best dat op een kwade dag hij, terwijl hij de zegen uitsprak over de toonbroden, in elkaar zakte en bewusteloos neerviel. Het was hem teveel geworden. De andere priesters wreven zijn handen en betten zijn hoofd met koud water. Zo wisten ze hem weer bij te brengen, maar spreken kon hij niet meer. Ze brachten hem naar huis en zeiden tegen zijn vrouw dat ze goed voor hem moest zorgen, voor 'die arme oude man', en dat ze hoopten dat met voldoende rust, hij snel weer op de been zou zijn.

Elizabeth zorgde voor haar man. Ze deed alles wat ze kon, maar Zakkarias zat er stom en terneergeslagen bij. Hij kon het niet hardop uitspreken, maar in zijn ogen kon ze lezen, dat hij

zich een mislukking voelde. 'Geen baan meer en geen kind, alleen maar tot last ben ik'. Dat las ze met veel schrik en ze wist niet hoe ze hem moest troosten, want wat kon ze zeggen dat het niet nog erger maakte?

Terwijl Elizabeth haar best deed om Zakkarias te verplegen, viel het de buurvrouwen op dat ze steeds dikker begon te worden. Dat vonden ze merkwaardig, want ze verwachtten eerder, dat Elizabeth zou vermageren. 'Een invalide man, met al de zorg voor hem, en waar komen ze nou eigenlijk van rond? En zij wordt maar ronder!' Elizabeth hoorde hun gepraat wel, maar ze werd er niet door verontrust. Ze legde stilletjes een hand op haar buik en merkte dat als ze heel goed voelde, er daarbinnen een vlinder rondvlog.

'Het is niet waar!' zei ze bij zichzelf. Maar ze wist dat het wel waar was. Ze wachtte nog een paar weken tot de vlinder veranderd was in zacht getrappel en toen vertelde ze het aan Zakkarias. Die wilde het eerst niet geloven. Ook al groeide en groeide de buik van zijn vrouw, Zakkarias kon het maar niet geloven. Of was hij bang dat het van een ander was? Pas toen het kind ter wereld kwam, en hij het in zijn armen kreeg, werd het hem duidelijk. Hij had een zoon gekregen.

'Het is echt van jou.' zei Elizabeth. Ze had in de afgelopen maanden geleerd om ook zonder woorden te weten wat er in haar man omging. Zakkarias drukte een kus op het hoofd van het kind, waarbij zijn lange grijze haren neervielen en zo een bescherming boden tegen blikken van buitenaf. Elizabeth stak haar hand uit en streelde de haren zo, dat er nog wat meer beschutting kwam voor vader en kind. Toen ging ze liggen, op haar bed en was heel gelukkig.

De volgende dag kwamen de buurvrouwen op kraambezoek. Ze brachten geschenken mee en het werd heel gezellig. Zoals gebruikelijk deed ieder haar best om met een goede naam voor het kind te komen. Namen te over. Sommigen wilden met

hun tijd meegaan, en kwamen met 'Sylvester' of 'Marcellus', Grieks of Romeins, dat is de mode. Anderen wilden juist de kant op van de geschiedenis en zeiden: 'Amos' of 'Noah', zo blijf je bij je eigen wortels. Het zorgde voor een vrolijke discussie. Maar toen ze uitgelachen waren zeiden ze: 'Noem hem maar Zakkarias, dan is het in ieder geval duidelijk wie de vader is.'

Toen Zakkarias dat hoorde, begreep hij dat iedereen over hem en zijn vrouw geroddeld had en dat stak hem. 'Natuurlijk is het mijn zoon', dacht hij. 'Wat denken ze wel niet. Moet hij eerst mijn naam krijgen om hun te overtuigen? Elizabeth is de trouw zelve. Hoe heb ik ooit kunnen twijfelen aan haar?'

En om samen met zijn vrouw een tegenwicht tegen al die achterklap te bieden, liet hij haar de naam kiezen. Hij stond op en pakte zijn zoon onder zijn armen vast en hield het de moeder voor. Het kind spartelde en begon te huilen. De vrouwen vroegen zich af wat er achter zat; wat wil die vader met zijn kind? Waarom troosten ze het niet? Is dat nou nodig, om het zo naakt te tonen en te laten krijsen? Maar Elizabeth begreep het. Ze liet het rustig een minuut voortduren. Toen zei ze, terwijl ze alleen haar man aankeek: 'Hij moet Yochanan heten'. De buurvrouwen vonden het een vreemde naam. 'Die komt in jullie hele familie niet voor.' zeiden ze, 'of heet zijn vader soms zo?' Maar Zakkarias was het eens met die naam, die betekent: 'God is genadevol', want zo voelde hij zich precies; dit kind was een zegen van boven, en hij nam het daarop in zijn armen en koesterde het.

De volgende dag nam hij zijn zoon mee naar de tempel, om hem daar officieel zijn naam te geven. Samen met Elizabeth ging hij. Toen ze voor het altaar stonden nam Elizabeth het woord en zei: 'Hij moet Yochanan heten.' De priester die dienst had weigerde hem zo te noemen, omdat hij niet genoeg had aan alleen het woord van de moeder. De vader moet de naam

geven, niet de moeder. Zo hoort het nu eenmaal. Hij zei: 'Het spijt me, maar ik moet me houden aan onze traditie. Een zoon krijgt de naam van zijn vader, tenzij de vader anders besluit.'

Zakkarias had al zo lang niet gesproken, dat hij twijfelde of hij het nog kon. Maar nu moest hij wel. Hij keek naar zijn vrouw en toen naar zijn zoon en hij haalde diep adem en zei toen met luide stem: 'Yochanan'! En vanaf die dag kon hij weer spreken.

De drie dochters van Anna en Joachim

IN DEZELFDE STAD Nazareth, in diezelfde tijd, woonde een vrouw genaamd Anna. Zij was de oudere zuster van Elizabeth en ze was getrouwd met een man die Joachim heette.

Joachim was oud en gebogen, Anna was van ouderdom krom geworden. Ze hadden drie dochters. De oudste heette Leah. Ze hielp mee in het huishouden, zoals een oudste dochter dat behoort te doen. Ze was een harde werkster, vlijtig en kordaat, maar ook nors en zwijgzaam. Ze had weinig plezier in wat ze deed en soms leek het alsof ze ergens om treurde, als ze van het brooddeeg een hartvorm boetseerde, die ze, als iemand de keuken binnenkwam, snel weer tot een bal kneedde. De tweede dochter, Rachel, was slim en belezen, maar ze had een tong die net zo scherp was als haar verstand en de neiging om alles wat haar te binnen schoot direct en zonder tegenspraak te dulden mee te delen. De jongste dochter heette Miriam. Zij was erg mooi, met ogen die altijd lachten en handen die ze bij het minste of geringste van plezier tegen elkaar klapte. Ze was de lieveling van de familie. Ze werd door allen ontzien. Ze hoefde nooit in de keuken te werken en nooit een boek te lezen. Ze hoefde alleen maar van iedereen te houden en vrolijk te zijn als Leah somber was, vriendelijk te zijn wanneer Rachel scherp uit de hoek kwam. Zo waren de rollen naar ieders tevredenheid verdeeld. Leah werd minder somber als Miriam van het brooddeeg een roos vormde en zei: 'zouden

we dat kunnen bakken denk je?’ Dan hield ze van haar zusje en voelde zich begrepen. Rachel werd minder ernstig als ze Miriam hoorde schaterlachen om iets wat zij tot dan toe bloedserieus had genomen. Dan dacht ze: ‘Ja, erom lachen is beter.’ En dan hield ze van haar zusje en voelde zich wat lichter.

Zo leefden ze samen, deze familie, tot dat op een dag Anna tegen Joachim zei: ‘We worden oud. Het is tijd dat we aan de toekomst gaan denken. Onze dochters hebben mannen nodig die voor ze zullen zorgen.’ Joachim was het daar wel mee eens en besloot om geschikte echtgenoten te zoeken, om te beginnen voor zijn oudste dochter. Hij dacht aan Gavriel, een jonge boer die honderd schapen en vijftig kamelen had, wat hem niet bepaald rijk maakte, maar hij stond goed bekend, als een eerlijk en betrouwbaar iemand. Joachim dacht: ‘Hij zou een goede man voor mijn Leah zijn. Zij werkt hard. En ook al is ze niet knap of intelligent, als boer heb je dat niet nodig. Ze zullen samen een goed leven hebben.’ Hij nodigde Gavriel uit voor een maaltijd.

Gavriel kwam de avond daarop. Anna en Joachim spraken met hem over van alles, hoe het met de zaken ging en hoe moeilijk het was om het hoofd boven water te houden en na afloop van de maaltijd viel opeens het woord ‘huwelijk’. Gavriel bekende dat hij daar zelf ook wel over na had gedacht. Hij was op de leeftijd dat je beseft dat een vrouw een goede investering is, en hij kon aantonen dat hij in staat was om een vrouw aan zijn zijde te hebben. ‘Een goede vrouw is meer waard dan duizend knechten’, zo drukte hij het uit. ‘Een verstandige vrouw, die niet aarzelt zich in te zetten daar waar ze nodig is, één die echt meedenkt en ook meewerkt.’ zei Joachim. ‘Dat is mijn liefste wens’, zei Gavriel. Toen was het snel beklonken en Joachim riep Leah binnen. Maar zij wilde niet komen.

Joachim werd boos en riep: ‘Ik heb het nu al beloofd dus stel je niet aan en kom!’ Maar Leah wilde niet. Toen zei Anna:

‘Laat mij met haar praten.’ En aan haar moeder vertelde Leah dat ze niet met Gavriël wilde trouwen omdat ze niet van hem hield. Ze hield van een ander, van wie wilde ze niet zeggen. Toen haar moeder raadde: ‘Toch niet van Fillipos, die Griek?’ barstte ze in tranen uit. ‘Och lieve kind’, zei Anna, ‘maar je weet toch dat dat niet kan? Hij is een Griek, een ongelovige bovendien, dat gaat nu eenmaal niet.’ Leah huilde en huilde en wilde niet ophouden nu haar geheim bekend was. En ze wilde nog steeds niet mee gaan naar Gavriël, die aan tafel zat te wachten.

Joachim zei toen tegen Anna: ‘Laten we Rachel halen. Zij is minder geschikt maar we moeten toch iets? Ik kan hem nu niet wegsturen, dan maken we onszelf belachelijk.’ Maar ook Rachel wilde niet komen. ‘Trouwen met zo’n boer!’ riep ze luid, ‘dat nooit van mijn leven. Elke nacht schaapjes tellen zeker, als hij al kan tellen. Ik wil een man die gedichten voorleest en met wie je een zinnig gesprek kan voeren.’ Ze zei het zo luid dat Gavriël het hoorde. Een diepe blos kwam op zijn gezicht. Toen Joachim het vertrek weer binnenkwam stond hij op en zei: ‘Ik kan maar beter eens gaan.’ En hij wilde de deur uit naar buiten toe, maar vergiste zich en kwam in plaats van op straat op de binnenplaats terecht. Daar was Miriam nietsvermoedend van wat er binnen gebeurde een bad aan het nemen. Ze goot water over haar hoofd en schouders terwijl ze zacht een lied zong. Gavriël zag haar en werd op datzelfde moment hartstochtelijk verliefd. Men zegt wel over de liefde dat ze is alsof iemand door de bliksem getroffen word; die uitdrukking is hier op zijn plaats. Niets bestond meer op de hele wereld behalve dat meisje. Hij stond als aan de grond genageld en kon geen woord uitbrengen. Toen Joachim hem bij de schouder vatte, liet hij zich gewillig als een lam meevoeren. In een waas reed hij naar huis, onophoudelijk denkend: ‘Een engel, zij is een engel. Haar wil ik, haar moet ik hebben.’ De volgende dag ging hij terug

naar Joachim en vroeg om de hand van zijn jongste dochter. Maar Joachim zei: 'Miriam? Nee, zij is nog te jong. Bovendien heeft ze twee oudere zusters. Nee, Miriam, die niet. Praat eens met Leah, je zult zien, we kunnen haar wel tot rede brengen. Het is een verstandig meisje en ze zal een goede vrouw zijn. Wacht, ik zal haar roepen.'

Maar Gavriel wilde dat niet. 'Miriam', zei hij, 'en niemand anders.' Joachim bleef hem zijn jongste dochter weigeren en stuurde hem weg. Gavriel ging als een bezetene te keer, want bezeten dat was hij. Hij schreef gedichten, stuurde bloemen, verkocht zijn schapen en kocht een gouden ring met een grote robijn in de vorm van een hart geslepen daarin gevat en bracht die naar Miriam om te laten zien hoeveel zij hem waard was. Miriam vond het allemaal erg aardig. Leah zei: 'Je moet wel beseffen dat je hem het hoofd op hol brengt. Stuur die ring terug. Je mag niet met hem spotten. Of hou je soms van hem?'

Rachel wierp één blik op de ring en zei: 'Smaak heeft hij dus ook al niet. Stuur dat prul terug en laat hem zo weten dat je hem niet als man wilt.' Maar Miriam zei: 'Ach, het is toch een lieve jongen, ook al is die ring wel wat overdreven. Wat steekt er voor kwaad in om een beetje verliefd te zijn?'

Wat voor kwaad er in stak, liet zich niet lang daarna kennen. Op een nacht kwam Gavriel onder haar raam staan en vroeg: 'Ga je met me mee? Ik neem je mee, weg van je vader en moeder en ik geef je alles wat ik heb. Jij alleen kunt mij gelukkig maken. Ik verlang zo naar je. Laten we samen weggaan, jij en ik.' Miriam vond het een aanlokkelijk idee. Doen verliefde mensen dat niet? Die smachten van verlangen en willen niet langer gescheiden zijn van hun geliefde en hebben er alles voor over om samen te zijn. Ja, Gavriel moest beslist veel van haar houden, dacht ze. En zij ook van hem, dat moest wel. Waarom bonsde haar hart anders zo? Was dat alleen omdat het zo avontuurlijk was? Nee, het was omdat ze de Ware Liefde

zou ontmoeten! Ze schreef een briefje en liet dat achter op haar kussen, waarin stond: 'Lieve allemaal, als jullie dit lezen ben ik samen met de man waar ik van hou op weg naar een nieuw leven. Vaarwel en denk niet te slecht over mij. Ik moet mijn hart volgen.' Ze las het een keer over en vond dat het precies dat was wat een verliefd meisje op zo'n moment schrijft. 'Dus ik ben echt verliefd!' zei ze verlegen tegen zichzelf. Toen knoopte ze haar lakens aan elkaar en krom daarlangs uit het raam de tuin in.

Gavriel nam haar mee, niet heel ver weg maar enkel naar zijn boerderij. Hij wilde haar naar de slaapkamer brengen, maar Miriam zei: 'We zouden toch naar een ver land vluchten?' Gavriel vroeg hoe ze daar bij kwam en dat hij dat zeker niet gezegd had en ook niet van plan was. Toen wilde hij haar kussen maar Miriam duwde hem van zich af. Toen pakte hij haar vast om haar middel, maar Miriam wrong zich los. Toen greep Gavriel haar bij haar lange haar en dwong haar te gaan liggen en zonder verder iets te zeggen stortte hij heel zijn brandende verlangen in haar uit. De volgende dag was er van liefde geen sprake meer. Gavriel eiste zijn ring terug en stuurde zijn gevallen engel naar huis, waar ze huilend van schaamte haar brief verscheurde, die gelukkig voor haar nog door niemand gelezen was.

Na drie maanden merkte Miriam dat ze een kind droeg. Ze wist niet wat te doen. Ze durfde het haar vader en moeder niet te vertellen, daarom ging ze naar haar tante Elizabeth. Die was zes maanden zwanger op dat moment en had al een mooie volle buik. Toen ze Miriam zag sprong het kind er in op. Ze legde de hand van Miriam op de plaats waar de voetjes van het kind schopten en ze zei lachend: 'Hier, moet je voelen wat een wildebras dit wordt.' Miriam voelde en er kwam een triest lachje op haar gezicht. Haar tante zag dat en keek haar onderzoekend aan. En zoals alleen vrouwen die zelf een kind

dragen dat kunnen zien, zo zag Elizabeth wat er met Miriam aan de hand was.

Miriam zei: 'Wat moet ik nu doen? Ik kan dit kind niet krijgen. Mijn vader zal me doodslaan en mijn moeder zal krankzinnig worden.' Elizabeth zei: 'Een kind is een groot wonder, ook al heb je het niet gewild, kun je er dan toch niet blij mee zijn? Weggooien is zonde. En misschien krijg je later wel nooit meer een kans. Ik moest vijftig jaar wachten op deze, dus je kunt het ook zo zien, dat jij dat in ieder geval dan niet hoeft.'

Miriam vond dat daar wel waarheid in zat. 'Laat het dan maar gebeuren', dacht ze. Ze hoopte alleen dat het niet op zijn vader zou lijken.

Miriam en Yousouf

TOEN ANNA EN JOACHIM een paar maanden later zagen dat de buik van Miriam groeide, hoefde Miriam ze niets meer te vertellen, want niemand kon er meer omheen. Er was een kind op komst. En het zou niet lang meer op zich laten wachten. Beiden werden ze verdrietig en boos. Joachim vroeg wie de vader was maar Miriam zei niets. Anna zei: 'Maar je moet trouwen! Wat moet er anders van je worden?' Maar Miriam zei: 'Ik wil niet trouwen.' Toen schreef Joachim een brief aan Gavriel, waarin stond dat hij hem nu inmiddels heel graag de hand van zijn dochter Miriam wilde schenken, maar die brief kreeg hij ongeopend terug.

Toen kregen haar beide ouders een vermoeden van het gebeurde. En ze waren teleurgesteld in hun jongste dochter. Ze zeiden: 'Leah heeft een paar handen aan haar lijf en Rachel heeft hersens, maar jij, jij bent een nietsnut en een domoor en je brengt alleen maar schande over ons.'

Miriam wachtte het pak slaag van haar vader en het huilen van haar moeder niet af maar vluchtte. Waarheen ze ging wist ze niet. Ze liep regelrecht de wildernis in, die het land van Galilea van dat van Judea scheidt.

Overdag liep ze terwijl haar voeten verschroeid werden door het brandende zand en 's nachts sliep ze rillend van de kou onder de blote hemel. Na zeven dagen en zeven nachten kwam ze aan de voet van een berg bij een waterput. 'Het is